

KOCONOGE KURE in SOVE NA
IZBRANIH OBMOČJIH KARAVANK
(Jelendol, Španov vrh, Završnica, Zelenica)

Končno poročilo

Ljubljana, oktober 2010

Naročnik: Zavod RS za varstvo narave
 Dunajska cesta 22
 1000 Ljubljana

Odgovorna oseba naročnika:
 Dr. Darij Krajčič, direktor

Naročilo: Pogodba št. 8-VI-595/2-O-09/PP

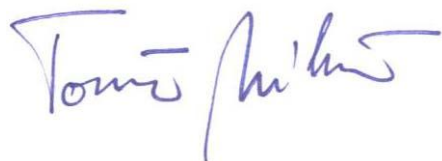
Izvajalec: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)
 Tržaška c. 2
 1000 Ljubljana

Odgovorna oseba izvajalca:
 Andrej Medved, direktor

Avtor poročila:
 Tomaž Mihelič

Obseg poročila: 19 strani, priloge v elektronski obliki

Datum izdelave: 21. 10. 2010

UVOD

V nalogi smo se osredotočili na popis koconogih kur (Tetraonidae) in sov (Strigiformes) na štirih različnih območjih v Karavankah, ki so bila opredeljena s strani naročnika. Na vsakem območju so bile opredeljene tudi dejavnosti, ki se na območju pojavljajo in bi utegnile biti konfliktno s vidika varstva ptic.

Poleg zbiranja podatkov o ciljnih vrstah ptic je bil namen naloge tudi opredelitev od omenjenih dejavnosti in predlog naravovarstvenih smernic z vidika varstva ciljnih vrst.

Območja in dejavnosti so naštet v Tabeli 1.

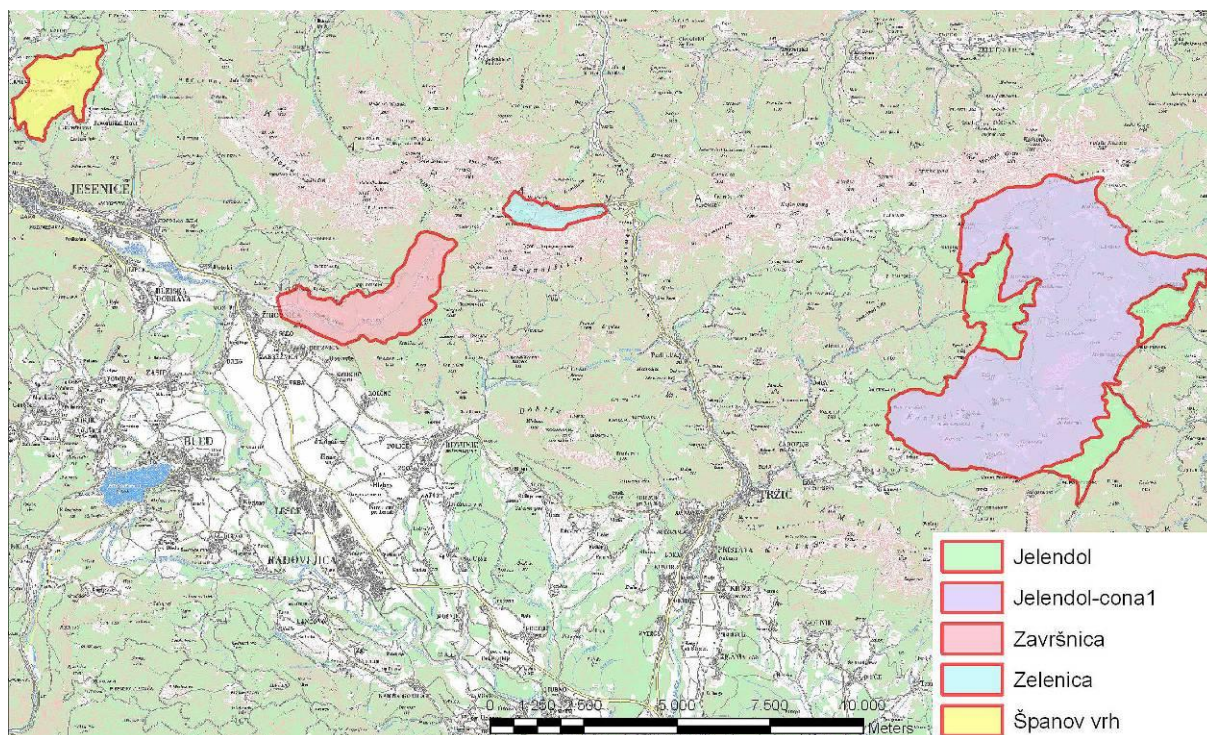
Območje	Dejavnosti
Zelenica	<ul style="list-style-type: none"> • Smučišča, turizem in šport, gornišvo • pašništvo
Jelendol	<ul style="list-style-type: none"> • Gozdne ceste z vidika gradnje (čas, lokacija) in kasneje drugih uporabnikov/ vzpostavitev režima • Paša • Pohodništvo
Završnica	<ul style="list-style-type: none"> • Poletni in zimski turizem: <ul style="list-style-type: none"> ○ Smučišča ○ Tekoške proge ○ Motoriziran promet • Športne dejavnosti in turizem ob jezeru Završnica • paša
Španov vrh	<ul style="list-style-type: none"> • turizem • smučišča • paša

POPIS KOCONOGIH KUR IN SOV NA IZBRANIH OBMOČJIH KARAVANK

Območje popisa

Koconoge kure in sove smo popisovali na štirih ločenih območjih znotraj Karavank, ki so bila opredeljena s strani ZRSVN. To so: Španov vrh nad Jesenicami, Završnica, Zelenica in Jelendol. Meje raziskovanih območjih so prikazane na sliki 1. Natančnejše meje posameznih območij so prikazane skupaj s podatki o pticah v poročilu.

Območja so pretežno gozdnata in se raztezajo na višjih nadmorskih višinah. Prevladujejo nadmorske višine med 1100 in 1400 metri, območja pa se povzpnejo najvišje na pas 1700 metrov nad morjem. Pod 1000 metrov se spusti le območje Završnica.

Slika 1: Meje raziskovanih območij. Raziskovano območje Jelendola je razdeljeno na dve coni. Na celotno območje Jelendola in na notranjo cono (Jelendol-cona1)

Izbrane vrste ptic

Popis je bil ciljno usmerjen v koconoge in sove. V prvi fazi smo glede na predlagana območja izločili vrste, za katere ne pričakujemo, da se na območju pojavljajo.

S predhodnim izločevanjem vrst smo želeli povečati vložek energije v popis tistih vrst, ki so za območja z vidika varstva ključna.

Med koconogimi kurami smo izločili belko *Lagopus mutus*. Vrsta se v Sloveniji pojavlja skoraj izključno nad 1800 metri nad morjem, tako da raziskovana območja ne zaobjemajo njenega življenjskega prostora.

Od sov smo pri popisu izločili pegasto sovo *Tyto alba*, čuka *Athene noctua*, velikega skovika *Otus scops* in malo uharico *Asio otus*. Omenjene vrste so negozdne vrste so v Sloveniji po večini vezane na nižje nadmorske višine. V višje legah se lahko na negozdnih površinah pojavlja edino mala uharice. Glede na to, da vrsta ni ogrožena in da so pojavljanja v višjih legah v Sloveniji redka, smo jo izpustili iz popisa. Prav tako ciljno nismo popisovali lesne sove *Strix aluco*, saj vrsta ni ogrožena iz tega ozira ne potrebuje priprave dodatnih varstvenih

usmeritev. Vrsta je tudi dobro detektibilna in se jo lahko registrira tudi ob ciljnih popisih ostalih vrst.

Nabor ciljnih vrst je torej sestavljen iz varstveno pomembnih vrst koconogih kur in sov, ki se na raziskovalnih območjih lahko pojavljajo.

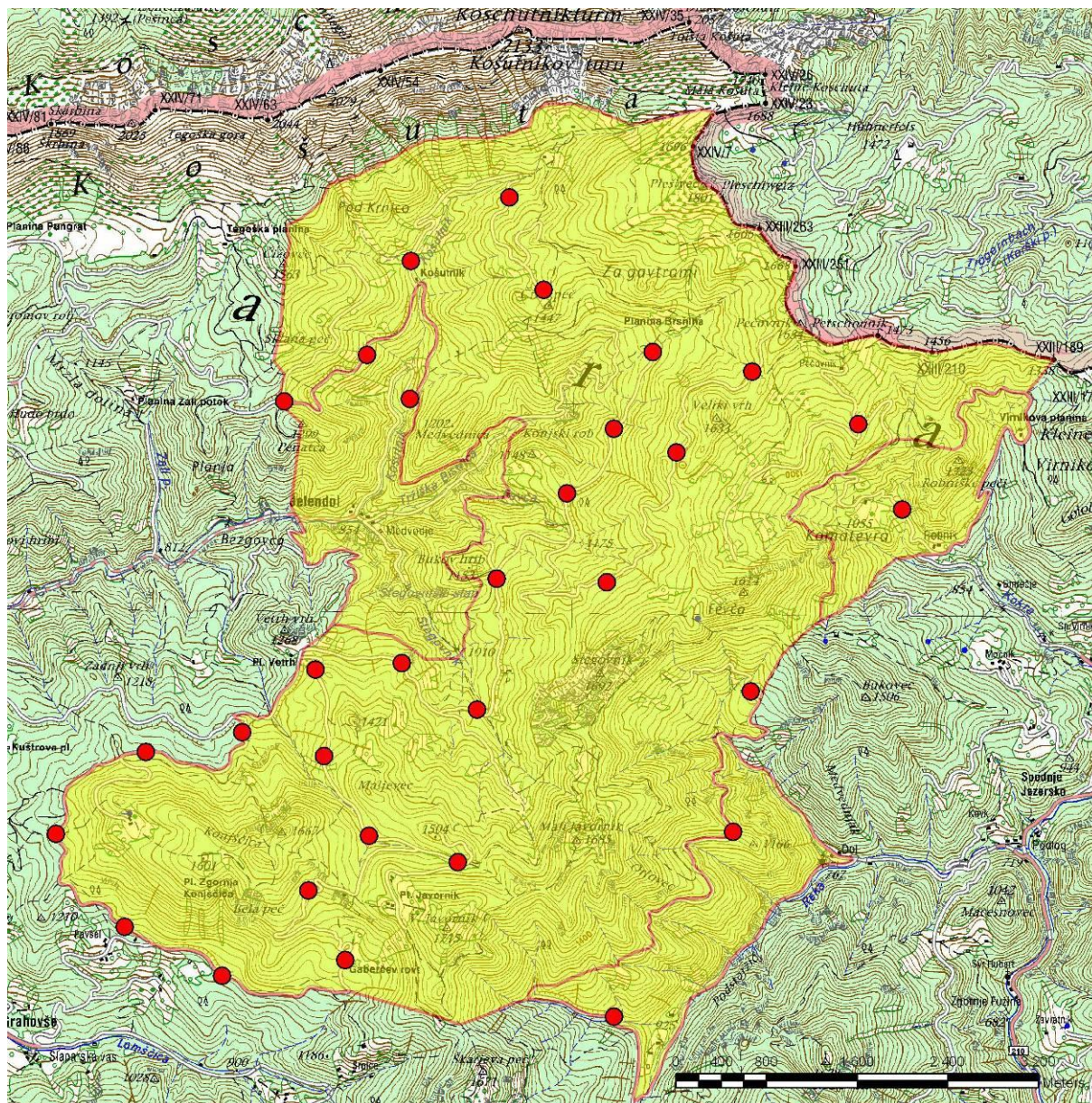
Tabela 1: varstveno pomembne vrste sov in koconoge kure na raziskovanem območju.

slovensko ime	latinsko ime
gozdni jereb	<i>Bonasa bonasia</i>
rušavec	<i>Tetrao tetrix</i>
divji petelin	<i>Tetrao urogallus</i>
mali skovik	<i>Glaucidium passerinum</i>
koconogi čuk	<i>Aegolius funereus</i>
kozača	<i>Strix uralensis</i>
velika uharica	<i>Bubo bubo</i>

Metoda popisa

Na območju Jelendola smo sove popisovali s tako imenovano »Play back« metodo na v naprej izbranih točkah. Točke smo izbrali sistematično vzdolž transektov, ki so potekali po gozdnih cestah. Točke so bile med seboj oddaljene okrog 1000 metrov. Na točkah smo predvajali posnetek malega skovika, koconogega čuka in kozače. Popisne točke na območju Jelendola so prikazane na sliki 2. Na ostalih popisnih območjih zaradi majhnosti območja popisnih točk nismo izbrali v naprej, ampak smo skušali pokriti celotno območje z izborom točk na več lokacijah.

Pri izbrani metodi popisa je potrebno poudariti da lokacije osebkov ne sovpadajo nujno s priljubljenim habitatom vrste, saj se vrsta približa predvajalniku, kjer jo registriramo. Tako se večino registracij vrši ob gozdnih cestah na katerih zaradi izvedljivosti popisa leži večina točk.

Slika 2: Lokacije popisnih točk za popis sov na območju Jelendola.

Od koconogih kur smo s pomočjo Play-back metode popisovali edino gozdnega jereba in sicer z uporabo koščene piščali. Točke za gozdnega jereba niso sovpadale s popisnimi točkami za sove, saj smo iz njih izločili tiste, na katerih ni bilo bogate grmovne in zeliščne podrasti, ki je za gozdnega jereba ena od ključnih habitatnih zahtev. Klicanje gozdnega jereba pa smo izvajali tudi izven točk, predvsem v zanj primernih habitatih.

Divjega petelin in ruševca smo popisovali v zgodnje jutranjih urah na vseh lokacijah, za katere smo uspeli zbrati podatke o njihovem predhodnem pojavljanju. Tu smo se za divjega petelin naslanjali predvsem na podatke, ki jih je zbral Adamič leta 1986. Ruševca smo v prvi fazi skušali registrirati z dobro slišnih točk, saj so območja majhna, del ruševčevega oglašanja na rastiščih (gruljenje) pa izjemno dobro slišen, kasneje pa natančneje locirati njihovo pozicijo.

Čas popisov

Popise smo izvajali od aprila do junija 2010. Popise sov smo izvajali v večernem času, popise koconogih kur pa v jutranjem. Posamezni datumi izvajanj popisov in popisovalci so prikazani v tabeli 3.

Tabela 3: Datumi izvajanj popisov na raziskovanih območjih in imena popisovalcev.

Datum	Popisovalec	Območje popisa
10.4.2010	Blaž Blažič	Jelendol
25.4.2010	Blaž Blažič	Jelendol
25.4.2010	Jernej Figelj	Jelendol
27.4.2010	Jernej Figelj	Jelendol
28.4.2010	Blaž Blažič	Jelendol
28.4.2010	Jernej Figelj	Jelendol
1.5.2010	Tomaž Mihelič	Španov vrh
2.5.2010	Tomaž Mihelič	Završnica
8.5.2010	Tomaž Mihelič	Španov vrh
16.5.2010	Tomaž Mihelič	Španov vrh, Završnica
20.5.2010	Jernej Figelj	Jelendol
24.5.2010	Tomaž Mihelič	Zelenica, Jelendol
26.5.2010	Primož Bizjan	Jelendol
2.6.2010	Tomaž Mihelič	Jelendol
4.6.2010	Jernej Figelj	Zelenica
4.6.2010	Tomaž Mihelič	Španov vrh, Završnica
5.6.2010	Jernej Figelj	Zelenica
13.6.2010	Tomaž Mihelič	Zelenica
23.6.2010	Tomaž Mihelič	Završnica

REZULTATI

Območje: Španov vrh

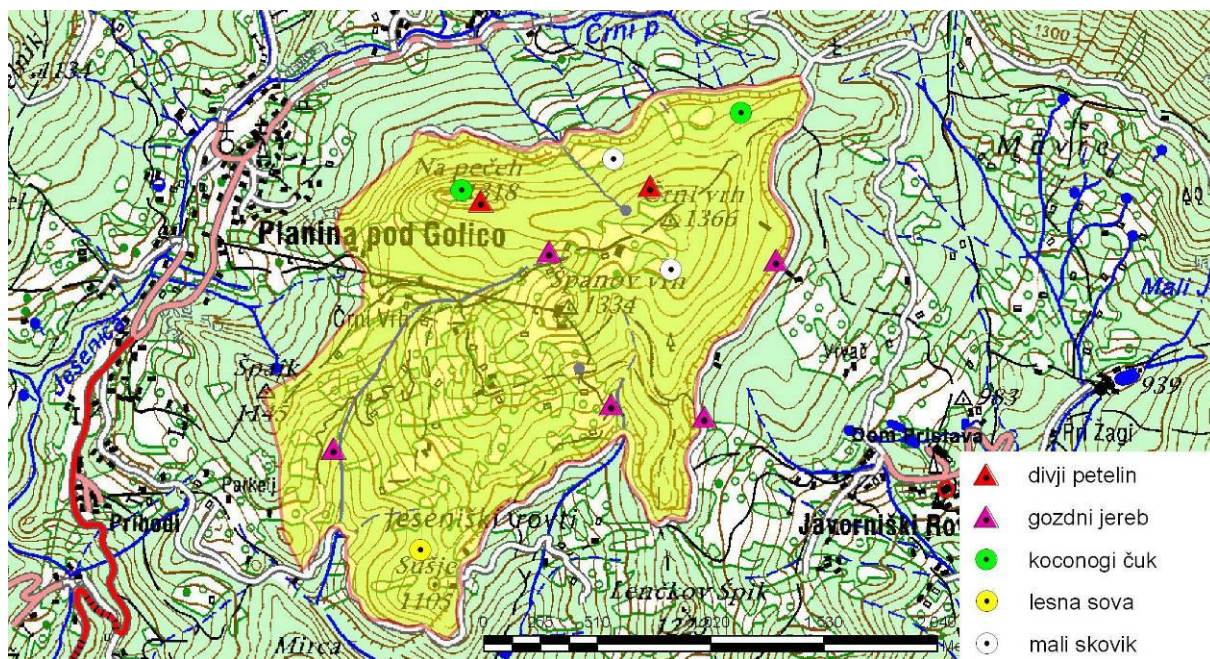
Od ciljnih vrst smo na območju Španovega vrha registrirali divjega petelina, gozdnega jereba, koconovega čuka in malega skovika. Prav tako je bila od neprioritetnih vrst na popisih registrirana lesna sova in sicer pojoč samec na hribu Sušje. Lokacije opazovanj so podane na sliki 3.

Divji petelin: Na območju Španovega vrha nismo registrirali pojočih petelinov. Na dveh mestih smo našli iztrebke divjega petelina. Najbližje aktivno rastišče divjega petelina smo našli pol kilometra izven območja na hribu Zdrtnik. Ocenjujemo, da petelini znotraj raziskovanega območja Španov vrh nimajo več aktivnega rastišča in da osebki, ki se pojavljajo v območju, gravitirajo na rastišče na Zdrtniku. Od lokalnih lovcev smo dobili informacijo, da je rastišče na Španovem vrhu tradicionalno, in je poznano že dolgo, da pa je neaktivno že nekaj let

Gozdni jereb: Gozdnega jereba smo registrirali na petih lokacijah znotraj raziskovanega območja, kar kaže, da je vrsta v območju relativno pogosta. Pogostnost gre pripisati ugodnemu prepletanju gozdnih in negozdnih površin predvsem na južnih legah Španovega vrha in pa površinam, ki so v zaraščanju.

Koconogi čuk:Znotraj raziskovanega območja smo registrirali dva pojoča samca koconovega čuka. V enem primeru se je koconogi čuk spontano oglašal (podatek Na pečeh), v drugem pa je šlo za odziv na Playback.

Mali skovik. Podobno kot koconovega čuka, samo tudi malega skovika registrirali samo na najvišjih legah območja. Registrirali smo dva osebka, ki sta se odzvala na izzivanje s pomočjo posnetka.

Slika 3: Lokacije izbranih vrst znotraj območja Španov vrh.

Območje Završnica:

Podatki o registriranih vrstah so podani na sliki 4.

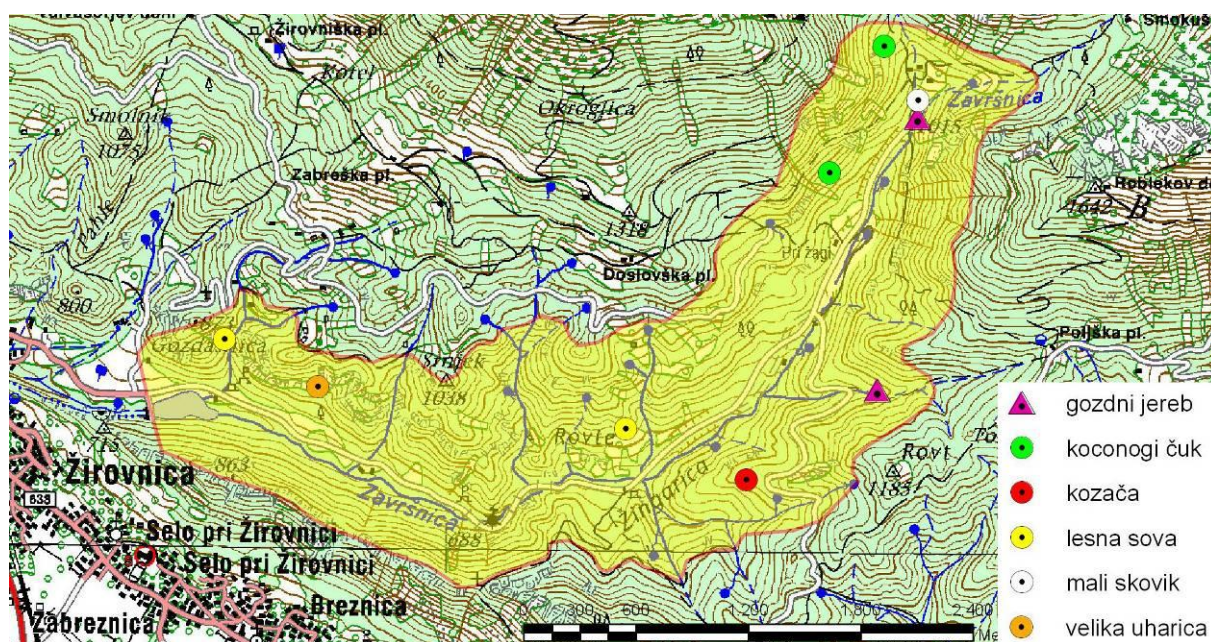
Gozdni jereb: Gozdni jereb je bil edini predstavnik koconogih kur, registriran v Završnici. Registrirali smo ga s pomočjo piščali nad cesto v Globokem potoku na nadmorski višini okrog 1000 metrov in pa malo pod Tinčkovo kočo na vrhu Završnice. Ocenjujemo, da je gozdni jereb v Završnici prisoten predvsem v višjih legah po večini nad 800 metrov. V Spodnjem delu završnice (nadmorske višine med 600 in 800 m) smo jereba klicali na 6 točkah, vendar nismo registrirali odziva.

Koconogi čuk: Koconogi čuk je bil registriran na dveh lokacijah, na najvišjih legah območja. Završnica je zaradi svoje lege verjetno primerna za vrsto samo v najvišjih legah. Osebkata sta bila registrirana visoko v strmih pobočjih, kjer vrsta verjetno zaradi odsotnosti gospodarjenja zaradi strmih leg, najde dovolj primernih dupel.

Kozača: Kozača je bila na območju Završnice registrirana samo na eni lokaciji, in sicer s ceste, ki pelje na Kališče (980m). Po naših ocenah je vrsta v območju izjemno redka, saj območje zartadi strmih leg in majhnega deleža odraslih gozdov z večjimi dimenzijami drevja nima veliko površin primernih za to vrsto.

Mali skovik: Mali skovik je bil registriran v zatrepu Završnice, pri Tinčkovi koči. Vrsti ustreza veli delež iglavcev, zato ocenjujemo, da je vrsta prisotna predvsem v višjih legah, kjer je iglavcev več.

Velika uharica: Vrsta bila registrirana v spodnjem delu doline, v skalovju med Malim vrhom (836m), Verišami (917m) in Kurico (930m). Teritorialni par velike uharice spremljamo že več let in lokacija pojavljanja ostaja nespremenjena. Vrsta je pred leti očitno gnezдила na lokaciji trenutnega plezališča o čemer pričajo ostanki na primernih policah v steni, v zadnjih letih pa se je premaknila na drugo lokacijo.

Slika 4: Lokacije izbranih vrst znotraj območja Završnica.

Območje Zelenica:

Podatki o registriranih vrstah so podani na sliki 5.

Gozdni jereb:

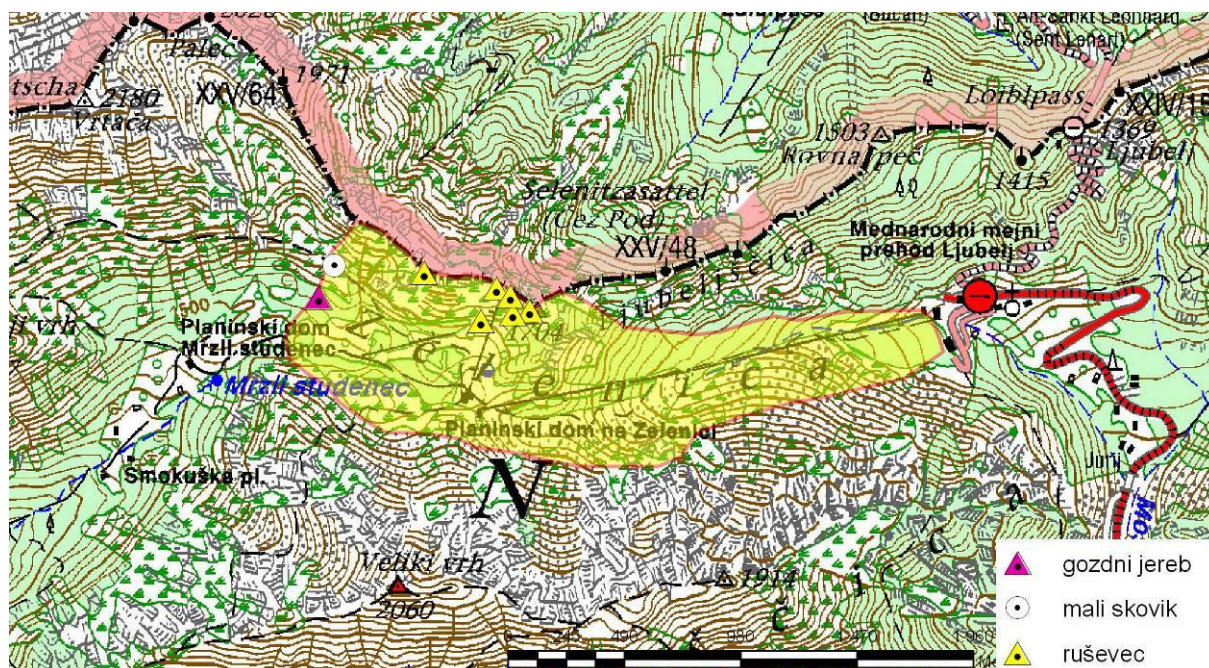
Na območju Zelenice smo registrirali en osebek gozdnega jereba, na skrajnem robu raziskovanega območja. Območje Zelenice smo dobro pokrili s popisnimi točkami, zato lahko trdimo, da je vrsta na območju zelo redka in ocenjujemo, da na celotnem območju živi največ 1-2 para gozdnih jerebov.

Ruševce:

Na območju Zelenice smo registrirali aktivno rastišče ruševca in sicer na območju zgornjih žičnic in severno od njih. Za vrsto je verjetno zanimiv celotni severni del območja, predvsem pa greben po katerem teče meja med Slovenijo in Avstrijo. Pojočim ruševcem se nismo približevali, zato so vrisane lokacije lahko ne povsem točne, saj so bile ocenjene iz razdalje par sto metrov. Kljub dobro zastopani številčnosti ruševca se je na območju Zelenice potrebno zavedati dejstva da smučarske žičnice grobo posegajo v njegov najbolj ranljiv del habitata (območje rastišča). Ruševce je izjemno dovzeten na trke v različne žice, zato je verjetnost, da prihaja do velike smrtnosti tudi na tem področju.

Mali skovik

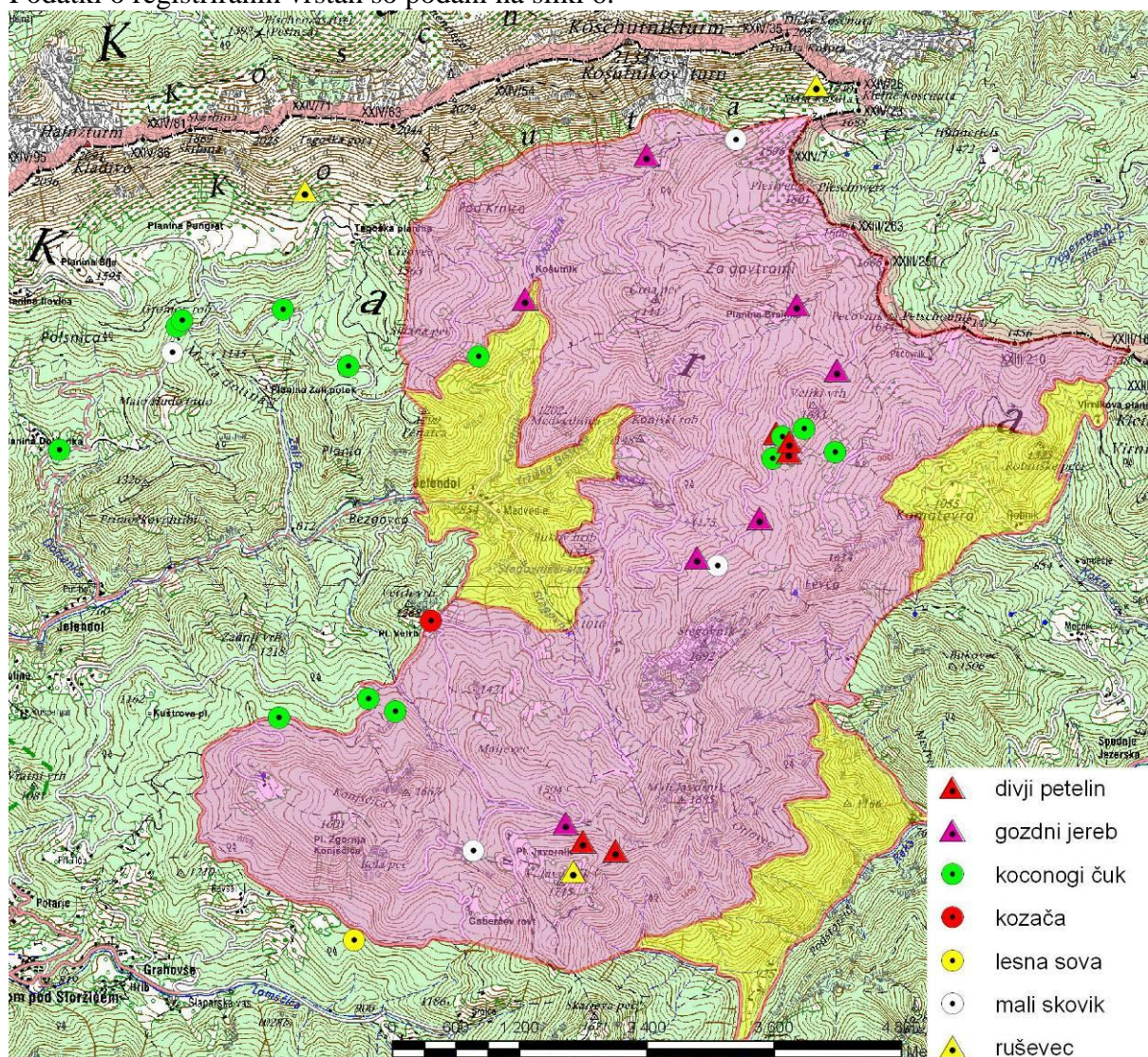
Na območju zelenice smo registrirali enega malega skovika. Skovik je bil prisotne v vrzelastem mešanem gozdu smreke in macesna. Vrsta verjetno naseljuje predvsem višje lege območja.

Slika 5: Lokacije izbranih vrst znotraj območja Zelenica.

Območje Jelendol:

Podatki o registriranih vrstah so podani na sliki 6.

Slika 6: Lokacije izbranih vrst znotraj območja Jelendol. Cona, ki je z vodika ciljnih vrst manj pomembna je označena rumeno.

Znotraj območja smo registrirali tri predstavnike koconogih kur in štiri predstavnike sov. Gozdni jereb: Največ registracij med koconogimi kurami smo imeli pri gozdnem jerebu. Vrsta je po naši oceni prisotna po celotne raziskovanem območju predvsem v višjih legah, saj so bile vse naše registracije vrste na nadmorski višini nad 1000 metri. Vrsta je v območju prisotna predvsem tam, kjer je v gozdu dovolj grmovne in zeliščne plasti.

Divji petelin: Divji petelin je znotraj območja najštevilčnejši na območju južno od Velikega vrha (1633m). Tukaj je bilo tudi največje registrirano rastišče na območju, kjer smo letos registrirali vsaj tri pojoče peteline. Znotraj območja smo registrirali peteline tudi na območju vzhodno od Pl. Javornik.

Ruševca: Znotraj raziskovalnega območja smo registrirali tudi ruševca. Ta vrsta je sicer številčnejša neposredno ob severni meji območja na področju Košute in pa južno od

raziskovanega območja okrog Storžiča, kljub temu pa se pojavlja tudi na raziskovanem območju. Pojoči samci so bili registrirani na območju od Plešivca (1801m) do Tolste Košute (2057m). Točnih lokacij nam zaradi oddalejnosti ni uspelo vrisati, na podlagi oglašanja pa smo ocenili, da je letos na tem področju pelo okrog 5 ruševcev. Prav tako smo ruševca opazili tudi na Velikem Javorniku (1715m), in sicer je bil po popisu divjega petelina v nižjih legah kasneje splašen tudi ruševca malo pod vrhom. Tisto jutro osebek ni pel, zato ne vemo, ali se je osebek na tem območju samo prehranjeval.

Koconogi čuk:

Znotraj raziskovanega območja smo registrirali vsaj sedem koconogih čukov. Na primeru registracij koconogih čukov na rastišču divjega petelina na Velikem vrhu ne moremo trditi za koliko različnih osebkov gre, saj so bili osebki registrirani ob različnih datumih. (po naših podatkih gre v štirih registracijah minimalno za dva različna koconoga čuka. Štiri registracije koconogega čuka smo dobili tudi z raztegnitvijo popisnih točk prti severozahodu. Koconogi čuk se na območju pojavlja predvsem v območjih z večjim deležem odraslega gozda, na višjih nadmorskih višinah.

Mali skovik. Podobno kot koconogega čuka, samo tudi malega skovika registrirali samo na najvišjih legah območja. Registrirali smo tri osebkke.

Kozača: kozača je verjetno zelo redka gnezdilka območja, saj smo jo kljub velikemu številu točk registrirali samo enkrat. Verjetno je majhen delež odraslih sestojev listavcev razlog, da kozača na območju ni pogostejša.

EKOLOŠKE ZAHTEVE IN UPRAVLJALSKE SMERNICE ZA POSAMEZNE VRSTE

Osnova za izdelavo upravljaljskih smernic je bila analiza njihovih ekoloških zahtev, razširjenosti v obravnavanem območju, grobi analizi njihovega življenjskega prostora na raziskovanih območjih in identifikaciji dejavnikov ogrožanja.

GOZDNI JEREB *Bonasa bonasia*

Ekološke zahteve vrste:

Je tipična vrsta razčlenjenih gozdov z množico presvetlitev in veliko diverzitetno drevesnih vrst, v kombinaciji z zreliimi sestoji nujno zahteva tudi pionirske stadije gozda. Zelo mu ustrezajo mejna območja s prisotno sukcesijo (plazovi, vetrolomi) ter postopnim prehodom v odrasel gozd. Tak habitat gozdnemu jerebu omogoča pestro prehrano in večjo možnost prilagajanja na spremembe. Habitat mora biti mešanica starejših sestojev, katerih krošnje so dovolj svetle, da omogočajo razvoj gostih mladih sestojev v podrasti. Izogiba se monotonih sestojev brez podrasti ter nasadov dreves z zelo majhno pestrostjo drevesnih vrst ter odsotnostjo vrzeli in mladovja. Poleg grmovnega pasu mu ustreza tudi bogat zeliščni sloj, vendar ne tako gosto zarasel, da bi oteževal hojo po tleh. Najustrenejši zanj je mešan gozd, med, najdemo pa ga tudi v čistih iglastih gozdovih za razliko z njegovo dokaj redko pojavnostjo v čistih listnatih, predvsem bukovih območjih. V območjih osrednje Evrope se gnezditvene gostote gibljejo med 2 in 5 pari na km², za Severno Evropo pa so značilne višje gostote s 10 do pod 20 pari na km².

Naravovarstvene usmeritve:

Za prostorsko razporeditev usmeritev glej tabelo usmeritev glede na posamezne cone v obravnavanem območju

- Prepuščanje pomlajevanja naravni sukcesiji
- Podaljševanje pomladitvenih dob
- Vzdrževanje gozdnih jas in robov
- Zagotavljanje mehkih in širokih prehodov med gozdnimi in negozdnimi površinami (oblikovanje robu in pomlajevanje na robu gozda)
- Zagotavljanje in ohranjanje strukturno pestrih sestojev
- Ohranjanje vrstno pestrih sestojev s poudarkom na plodonosnih drevesnih vrstah in povečevanje njihovega števila
- Zagotavljanje svetlega gozda, primerne za gozdne mravlje in bogato zastopano zeliščno plastjo.
- Vzpostavljane in ohranjanje sestojev z vrzelastim ali pretrganim sklepom krošenj, z šopi in skupinami starih dreves
- Učinkovita zapora gozdnih cest
- Omejitev izvajanja del v času parjenja in valjenja (od začetka aprila, do sredine junija)
- Uporaba lahko opaznih električnih trakov namesto električnih in bodečih žic na pašnikih
- Preprečevanje postavljanja ograj, ki onemogočajo prehodnost osebkov (žične mreže)
- Izogibanje postavljanja daljnovodov in žičnic
- Prepoved krmljenja jelenov in divjih prašičev

DIVJI PETELIN *Tetrao urogallus*

Ekološke zahteve vrste:

Divji petelin potrebuje močno strukturirane, mešane gozdove z večjim deležem iglavcev, veliko podrasti in presvetlitvami ter velikim deležem mejnih struktur. Pomembno vlogo igra predvsem zeliščni sloj, kjer je pomembna prisotnost jagodičja in pritalnih rastlin, primernih za hrano (predvsem borovnica in brusnica). Za razliko od gozdnega jereba potrebuje večji delež debeljakov. Vrsta je zelo občutljiva na vznemirjanje, še posebej v času rasti in gnezdenja. Poleg debeljakov so zanj pomembne tudi pionirske razvojne faze gozda, predvsem, kadar gre za prisotno naravno sukcesijo s pestrim naborom pionirskih listavcev.

Naravovarstvene usmeritve:

- Preprečevanje zaraščanja negozdnih površin
- Prepuščanje pomlajevanja naravni sukcesiji
- Podaljševanje pomladitvenih dob
- Vzdrževanje gozdnih jas in robov
- Zagotavljanje mehkih in širokih prehodov med gozdnimi in negozdnimi površinami (oblikovanje robu in pomlajevanje na robu gozda)
- Zagotavljanje in ohranjanje strukturno pestrih sestojev
- Ohranjanje vrstno pestrih sestojev s poudarkom na plodonosnih drevesnih vrstah in povečevanje njihovega števila
- Zagotavljanje svetlega gozda, primerne za gozdne mravlje in bogato zastopano zeliščno plastjo.
- Vzpostavljanje in ohranjanje sestojev z vrzelastim ali pretrganim sklepom krošenj, z šopi in skupinami starih dreves
- Vzpostavitev učinkovite mreže ekocelic (vsaj 3% površine cone) ob dogovoru z lastniki in ustreznem financiranju države
- Učinkovita zapora gozdnih cest
- Omejitev izvajanja del v času parjenja in valjenja (od začetka aprila, do sredine junija)
- Uporaba lahko opaznih električnih trakov namesto električnih in bodečih žic na pašnikih
- Preprečevanje postavljanja ograj, ki onemogočajo prehodnost osebkov (žične mreže)
- Izogibanje postavljanja daljnovodov in žičnic
- Prepoved krmljenja jelenov in divjih prašičev

RUŠEVEC *Tetrao tetrix*

Ekološke zahteve vrste:

Rušavec v Sloveniji naseljuje zgornji del gozda (vrzelast gozd, gozdno in drevesno mejo). Predvsem v negnezditvenem obdobju se lahko pojavlja tudi zelo visoko, nad 2000 metri. Najbolj mu ustrezajo območja s prisotnimi iglavci na gozdni meji (macesen, smreka, ruševje), pomemben pa je tudi delež listnatih grmovnic in jagodičja, predvsem pa je pomembna mozaična struktura prepletanja šopov gozda, grmovja in travišč na zgornji gozdni meji. Meja

je lahko naravna, ali pa antropogenega nastanka (paša). Pri paši je pomembno, da ne ustvarja ozkih in hitrih prehodov med grmovne-drevesnimi predeli in čistini.

V svetu naseljuje ruševca tudi nižinske predele barij, pri nas pa ga na prehodih gozda v ne gozd, ki niso vezani na zgornjo gozdno mejo, ne bomo našli.

Naravovarstvene usmeritve:

- Preprečevanje zaraščanja travišč z ruševjem ali macesnom in čiščenje zaraslih površin
- Preprečevanje zaraščanja negozdskih površin
- Prepuščanje pomlajevanja naravni sukcesiji
- Podaljševanje pomladitvenih dob
- Vzdrževanje gozdnih jas in robov
- Zagotavljanje mehkih in širokih prehodov med gozdnimi in negozdnimi površinami (oblikovanje robu in pomlajevanje na robu gozda)
- Vzpostavljanje in ohranjanje sestojev z vrzelastim ali pretrganim sklepom krošenj, z šopi in skupinami starih dreves
- Omejitev izvajanja del v času parjenja in valjenja (od začetka aprila, do sredine junija)
- Uporaba lahko opaznih električnih trakov namesto električnih in bodečih žic na pašnikih
- Preprečevanje postavljanja ograj, ki onemogočajo prehodnost osebkov (žične mreže)
- Izogibanje postavljanja daljnovidov in žičnic
- Vzpodbijanje ekstenzivnega pašništva (predvsem drobnica) idealno če v obliki kolobarja

KOCONOGI ČUK *Aegolius funereus*

Ekološke zahteve vrste:

Literatura pogosto navaja kot pomemben ekološki dejavnik, ki v veliki meri vpliva na naselitev koconogega čuka, prisotnost starih, debelih bukev oziroma zapuščenih dupel črne žolne *Dryocopus martius*. Potrebuje torej gozd debeljaka in pomlajenca z dovolj velikim številom gnezdnih dupel – dupla črne žolne (premer dupla je med 8 in 20 cm). Raje ima senčne, zatišne lege in mrazišča, kjer je manj kompetitivnih vrst in plenilcev. Preferira gozd z malo ali brez podrasti. Izogiba se območjem, kjer gnezdi lesna sova, ki je glavni plenilec koconogega čuka. Občutljiv je na posege v neposredni bližini gnezda in poseke velikosti nad 2 ha. Koconogi čuk ima majhen teritorij (po nekaterih teorijah ga sploh nima), zato lahko na primernem območju pride do večjih gostot. Na območjih, kjer se nahajajo gnezdišča enega ali več parov, morajo biti posegi v gozd zminimalizirani.

Živi lahko v čistih smrekovih sestojih, kot tudi v mešanih ali skoraj popolnoma listnatih.

Naravovarstvene usmeritve:

- Vzdrževanje gozdnih jas in robov
- Ohranjanje dolgih proizvodnih dob (> 120 let)
- Zagotavljanje min 15m³ stoječega odmrlega drevja, predvsem v drugem in tretjem razširjenem debelinskem razredu
- Zagotavljanje in ohranjanje strukturno pestrih sestojev

- Ohranjanje vrstno pestrih sestojev s poudarkom na plodonosnih drevesnih vrstah in povečevanje njihovega števila
- Puščanje dreves z dupli in sušic
- Znotraj cone zagotavljanje debeljakov kot prevadujoče razvojne faze (vsaj 50%)
- Vzpostavitev učinkovite mreže ekocelic (vsaj 3% površine cone) ob dogovoru z lastniki in ustreznem financiranju države
- Omejitev izvajanja del v času parjenja in valjenja (od začetka aprila, do sredine junija)
- Omejitev izvajanja del v varovalnih gozdovih med začetkom marca in koncem junija

MALI SKOVIK *Glaucidium passerinum*

Ekološke zahteve vrste:

Mali skovik prebiva predvsem v višjih mešanih in iglastih gozdovih. V nižjih legah, je njegova številčnost omejena predvsem zaradi kompeticije z lesno sovo.

Ustrezajo mu razgibani gozdovi z velikim deležem iglavcev in zadostnim številom dupel (predvsem dupla velikega in triprstega detla), še posebej, če so pestro strukturirani ali prepleteni z manjšimi jasami oz. pionirskimi stadiji razvoja gozda. Idealna kombinacija zanj je preplet ostarelih predelov gozda (idealno, če gozd v razpadanju) z pestrimi mlajšimi razvojnimi fazam in manjšimi vrzelmi v gozdu.

Stanje v Sloveniji:

Podobno kot koconogi čuk, tudi mali skovik v Sloveniji naseljuje predvsem višje ležeče predele gozdov. Razširjenost je tako precej podobna koconogovi, z razliko, da je večina populacije pomaknjene v višje lege, kjer je gozd vrzelast že po naravni poti. Na nižjih nadmorskih višinah, je bil mali skovik v Sloveniji najden predvsem na območju Dinaridov.

Naravovarstvene usmeritve:

- Prepuščanje pomlajevanja naravni sukcesiji
- Vzdrževanje gozdnih jas in robov
- Zagotavljanje mehkih in širokih prehodov med gozdnimi in negozdnimi površinami (oblikovanje robu in pomlajevanje na robu gozda)
- Ohranjanje dolgih proizvodnih dob (> 120 let)
- Zagotavljanje min 15m³ stoječega odmrlega drevja, predvsem v drugem in tretjem razširjenem debelinskem razredu
- Zagotavljanje in ohranjanje strukturno pestrih sestojev
- Ohranjanje vrstno pestrih sestojev s poudarkom na plodonosnih drevesnih vrstah in povečevanje njihovega števila
- Puščanje dreves z dupli in sušic
- Zagotavljanje svetlega gozda, primerne za gozdne mravlje in bogato zastopano zeliščno plastjo.
- Vzpostavljanje in ohranjanje sestojev z vrzelastim ali pretrganim sklepom krošenj, z šopi in skupinami starih dreves
- Vzpostavitev učinkovite mreže ekocelic (vsaj 3% površine cone) ob dogovoru z lastniki in ustreznem financiranju države
- Omejitev izvajanja del v času parjenja in valjenja (od začetka aprila, do sredine junija)
- Omejitev izvajanja del v varovalnih gozdovih med začetkom marca in koncem junija

Pri naravovarstvenih smernicah za posamezne vrste smo izpustili veliko uharico. Naravovarstvene smernice za to vrsto so opisane pri poglavju smernic naprej v poročilu, saj je uharica prisotna samo na eni lokaciji (Završnica).

Prav tako smo izpustili kozačo, saj naravovarstvene smernice za to vrsto v precejšnji meri sovpadajo z usmeritvami za koconogega čuka.

UPRAVLJALSKE SMERNICE GLEDE NA RABO IN PO POSAMEZNIH OBMOČJIH

Z željo, da naredimo upravljalne smernice po posameznih vrstah uporabne, smo jih skušali poenotiti. Na večino izbranih vrst koconogih kur in sov ima velik vpliv gospodarjenje z gozdom in kmetijskimi površinami (planinska paša), kar govori v prid pripravi kvalitetnih upravljalnih smernic predvsem na tem področju. Za vsa 4 območja smo poenotili skupne smernice, ki se nanašajo na gospodarjenje z gozdom in pašo. Zaradi ekoloških zahtev vrst in njihove navezanosti na višje lege, so predlagane smernice smiselne predvsem v gozdovih, ki ležijo višje od 1000 m nad morjem.

št. usmeritve	usmeritev
negozdne površine in pomlajevanje	
1.1	Preprečevanje zaraščanja negozdnih površin
1.2	Prepuščanje pomlajevanja naravni sukcesiji
1.3	Vzdrževanje gozdnih jas in robov
1.4	Zagotavljanje mehkih in širokih prehodov med gozdnimi in negozdnimi površinami (oblikovanje robu in pomlajevanje na robu gozda)
gozd	
2.1	Ohranjanje dolgih proizvodnih dob (> 120 let)
2.2	Zagotavljanje min 15m ³ stoječega odmrlega drevja, predvsem v drugem in tretjem razširjenem debelinskem razredu
2.3	Zagotavljanje in ohranjanje strukturno pestrih sestojev
2.4	Ohranjanje vrstno pestrih sestojev s poudarkom na plodonosnih drevesnih vrstah in povečevanje njihovega števila
2.5	Puščanje dreves z dupli in sušic
2.6	Zagotavljanje svetlega gozda, primerne za gozdne mravlje in bogato zastopano zeliščno plastjo.
2.7	Vzpostavljanje in ohranjanje sestojev z vrzelastim ali pretrganim sklepom krošenj, z šopi in skupinami starih dreves
2.8	Znotraj cone zagotavljanje debeljakov kot prevladujoče razvojne faze (vsaj 50%)
2.9	Vzpostavitev učinkovite mreže ekocelic izločenih iz gospodarjenja (vsaj 3% površine cone) ob dogovoru z lastniki in ustreznem financiranju države
ostalo	
3.1	Učinkovita zapora gozdnih cest in ustrezna presoja ob novogradnjah, predvsem z vidika posrednega vpliva ob povečanem obisku.
3.2	Omejitev izvajanja del v času parjenja in valjenja (od začetka aprila, do sredine junija)
3.3	Uporaba lahko opaznih električnih trakov namesto električnih in bodečih žic na pašnikih
3.4	Preprečevanje postavljanja ograj, ki onemogočajo prehodnost osebkov (žične mreže)
3.5	Prepoved postavljanja daljnovodov in žičnic
3.6	Prepoved krmiljenja jelenov in divjih prašičev
3.7	Vzpostavitev mirnih con na območju okrog rastišč divjega petelina
3.8	Vzpodbujanje ekstenzivnega pašništva (predvsem drobnica)

Poleg smernic, ki so vezane na gospodarjenje z gozdom in pašo in so uporabne za vsa štiri območja, podajamo še usmeritve glede na aktivnosti po posameznih območjih, ki so podane v tabeli 1.

Zelenica (Smučišča, gorništvo)

Smučišča in gorništvo bosta imela izmed ciljnih vrst vpliv predvsem na ruševca. Zgornji del smučišča na Zelenici je postavljen na območje rastišča ruševca, vrsta pa ima na tem področju tudi primerne habitate za prehranjevanje in prezimovanje.

Glede na to, da je vrsta zelo dojemljiva na trke z žico je verjetno vpliv skozi smrtnost osebkov, ki nastanejo ob trkih že sedaj velik. Pri kakršnih koli posegih v infrastrukturo žičnic je potrebno narediti natančno študijo pojavljanja osebkov, predvsem v spomladanskem času, in oceniti vpliv na ruševca. Potrebna bi bila tudi sanacija obstoječih naprav (zgornji dve žičnici) in konstrukcijo načrtovati tako, da naredi žico bolj opazno, in da so vse žice speljane enonivojsko. Spodnja žičnica po našem mnenju zaradi nižje lege na ruševca nima bistvenega vpliva. Prav tako je smučanje problematično z vidika vznemirjanja, zato se mora nujno omejiti samo na označene proge.

Završnica (Turizem in šport)

Predvidena gradnja športno rekreativnega centra bo do ciljnih vrt imela vpliv predvsem na veliko uharico, ki gnezdi v skalovju okrog obstoječega plezališča. Velika uharica je dovzetna vrsta na vznemirjanje s strani športnega plezanja, usklajevanje interesov plezanja in varstva te vrste pa je učinkovito predvsem pri območnem ločevanju teh dveh dejavnosti.

Glede na to, da plezanje v dolini Završnice obstaja že več desetletij in da vrsta na tem območju še vedno gnezdi, je sobivanje teh dveh dejavnosti v Završnici po našem mnenju mogoče, vendar ob upoštevanju določenih navodil, ki pa so v skladu z dosedanjjo plezalsko prakso v Završnici in po našem mnenju tudi ne posegajo bistveno v režim plezanja tu. Plezališče se lahko širi samo v območju skalovja v južnem delu pod Verišami. Pri tem je potrebno določiti natančno območje plezališča, predvsem najbolj vzhodno in najbolj zahodno smer. Dostop do plezališča mora biti urejen po eni poti in ta mora potekati tako, da ni speljana v območje zahodno ali vzhodno od območja plezanja. Zadrževanje ljudi na vrhu skalovja mora biti prepovedano. Na obeh omenjenih mejah plezališča mora biti postavljena informacijska tabla, ki omejuje dostop do sosednih skal. Natančne meje plezališča in natančna pot naj se določijo neposredno na terenu, skupaj s predstavniki plezalcev in DOPPS. Potrebno je tudi nadaljnjo spremljanje gnezditve velike uharice na tej lokaciji.

Na ostale v poročilu omenjene vrste ptic v Završnici izgradnja športno rekreativnega centra po naši oceni ne bo imela vpliva, saj so vse vrste vezane na višje lege. Možen vpliv bi bil le v primeru izgradnje novih poti ali bistvenega povečanja obiska višjih leg v dolini.

Španov vrh (Turizem, smučišča)

Razvoj turizma in smučanja na območju Španovega vrha je verjetno glavni razlog za izginjanje divjega petelina na tem območju. Gozdni jereb je trenutno še številen, a po naših ocenah predvsem zaradi izjemno ugodnega prepleta habitatov v območju. Zavedati se je potrebno, da proces zaraščanja ni trajen in da je lahko številčnost gozdnega jereba povsem prehodno stanje.

Razvoj turizma in smučišča je po naše mnenju možen samo južno od postavljene žičnice in omejitvijo gibanja obiskovalcev prav tako na te lege. Na severnem delu Španovega vrha (Na Pečeh, Črni vrh) je potrebno vzpostaviti mirno cono in zato vse dejavnosti in poti usmerjati izven tega območja. Na ostale vrste (koconogi čuk in mali skovik), omenjanje v poročilu verjetno razvoj turizma in smučišča ne bo imel večjega vpliva, tako kot pri ostalih območjih, pa veljajo pa za te vrste smernice za gospodarjenje v gozdu (glej zgoraj).